

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > פרשת השבוע תשסה 002 נח

פרשת השבוע תשסה 002 נח

ביטול דקדושה

א

ברור הדבר, שענין המבול זהו ענין של ביטול.

ביטול, לא רק באופן פרטי, אלא ביטול באופן כללי, שהרי זהו הביטול לכל הנבראים כולם זולת אלו שנשארו בתבה. שורש המבול אם כן, הוא אותה נקודה של ביטול ש'למעלה' מנקודת הנברא (ע' בלבבי ח"ח פי"ב אות ט'; עקב תשס"ה אות ח'). אלא, שמי שנשאר לכאורה, כלפיו לא התגלתה נקודת הביטול, כי הרי הוא נשאר בתוך התבה והיה לו קיום.

בעומק יותר, ידוע יסוד הבעל שם עה"פ "בא... אל התבה" (ז, א), "צֶהָר תַּעֲשֶׂה לַתְּבֵה" (ו, טז) - שהענין הוא: להיכנס לתוך התבה, להאיר את התבה. ש'יתבה' משמש בב' לשונות: גם מלשון של תבה, בית שנכנסים לתוכו, וגם תבה מלשון דיבור. נמצא אם כן, שכלפי מי שלא נכנס לתבה, התגלתה הנקודה של הביטול בברור. אולם כלפי מי שנכנס לתבה, בודאי שהאור של הביטול היה בעולם, אבל כלפיו עדיין נשאר כביכול סוד הקיום, סוד ה'יש', סוד קיום הבית, קיום הדיבור.

אבל בעומק, כאשר נגמר המבול, והקב"ה אומר לנח "צא מן התבה" (ח, טז), אין כוונת הציווי כאן לחזור לעולם ה'קודם', כי העולם הקודם - חרב היה, ומציאות ביטול העולם - קיימת היתה עדיין. נמצא, שכאשר נח יוצא מן התבה, באמת הוא מתעלה במדרגה למעלה מהזמן שהיה בתבה.

להכנס לתבה, זה אומר שהוא נמצא ב'תוך' התבה, שיש לו איזה כלי מסויים של 'יש' שהמבול לא שלט בו. אבל כאשר הוא יוצא מן התבה ונפגש עם העולם שהיה בתפיסה של 'אין', בתפיסה של ביטול, אז הוא מקבל את הגילוי שהיה בעולם, וממילא גם בו יש תפיסה של אין (ע"ע בראשית אות יב'!).

ב

אנו רואים שינוי: שאחר המבול הותר לנח לאכול בהמות.

כידוע, ענין האכילה זהו ענין העלאת הדבר: שכאשר האדם אוכל צומח או בע"ח - אז הוא מעלה אותם לבחינת מדבר.

הבעל חי נקרא 'חי' - מלשון חיות, כי יש בו תפיסה של חיות. ובתחילה, היה מותר לאדם הראשון לאכול רק נבלה שמתה בסתם, אבל ל'בטל' חיים - לא הותר לו. רק בנח ל'אחר' המבול, התחדש המהלך שהותר לו לבטל חיים!

ועומק הדבר: מחמת שהוא גילה את העולם ש'למעלה' מן העולם של החיות!

ה'ביטול' של המבול, שהוא ביטול ה'יש', הוא בעצם- ביטול החיים. ועצם ההיתר: לשחוט בהמה להביא אותה ממצב של חיים למצב של מיתה, בעצם- זה גופא בחינת המבול שהביא את כל העולם כולו ממצב של חיים למצב של מיתה.

כאשר עדיין אין גילוי של כח הביטול בעולם, נמצא שכאשר 'מבטלים' את החיים נופלים לנקודה שלמטה מן החיים, וזה איסור (ע"ע עקב ס"ה שם). אבל כאשר כבר נתגלה בעולם סוד ה'אין', הכח של הביטול ששלל את הנבראים וגילה את ה'אין', כאן הותר לנח לשחוט בהמה, כלומר- לבטל ממנה את החיות ולכלול את החיות שלה בעולם עליון יותר!!

'ביטול החיות' הוא מאותה נקודה שיש גילוי של עולם שלמעלה מן החיים. גילוי של עולם, כמו שכתוב בבינונים- ש"תלויין ועומדין" (ר"ה טז ע"ב).

הרי "צדיקים גמורין- נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורין- נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה, בינוניים- תלויין ועומדין מראש השנה ועד יום הכפורים". כלומר בפשטות: יש נקודה שהיא עדיין לא מחוברת לחיים. אבל מצד התפיסה העליונה: אין הכונה שהיא עדיין 'לא מחוברת' לחיים, אלא היא 'למעלה' ממציות החיים! 'מציות' החיים- זוהי עצם המציות של הנברא, אבל ביטול הדבר והמעטתו, כח ה'שלילה' של החיים- הוא בעצם הכח ש'כולל' את הנברא בבורא יתברך שמו!!!...

באדם הראשון לדוגמא, בחירתו היתה האם לדבוק ב'אין' או לדבוק ב'יש', לדבוק בדעת או לדבוק בעץ החיים. ומאחר שהוא דבק בדעת- הוא מוכרח לחזור לכח ה'אין', לכח השלילה! אלא שאם ב'בחירתו' הוא היה בוחר בכח השלילה- אז הוא היה דבק ע"י 'בחירתו' בכח השלילה, וכאשר הוא דבק בכח ה'יש' מכח הבחירה- אז כח השלילה מגיע אצלו בצורה של 'מיתה', וזה גופא הכלי שמביא אותו לגילוי ה'אין', לגילוי השלילה. אבל בהכרח שחייבים להגיע לשלילת היש, לכח השולל, או- בבחירה או- בעונש!!

וכשם שבאדה"ר כח הבחירה לא הביא אותו לנקודת האין אלא לנקודת היש, רק התיקון של 'הקב"ה' הביא אותו לנקודת האין בצורה של מיתה, כך בדור המבול העולם היה צריך לבחור: עשרה דורות מאדם עד נח, לחזור לנקודה של "מגיד מראשית אחרית" (ישעיהו מו, י), וכאשר העולם לא חזר לאותה הנקודה- אז 'הקב"ה' הביא את העולם לתפיסה של אין, והתפיסה של האין היא ה'ביטול' של הנברא!

ג

"וירא ה' כי 'רבה' רעת האדם בארץ" (בראשית ו, ה), "בחדש השני... נבקעו כל מעינות תהום 'רבה' וארצת השמים נפתחו" (ז, יא). מביא רש"י מחז"ל (סנהדרין קח ע"א): "מדה כנגד מדה, הם חטאו ב'רבה רעת האדם', ולקו ב'תהום רבה'".

מאי נפק"מ הלשון של 'רבה'-? אלא כתוב כאן שמהלך המבול הוא בבחינה של 'רבה'.

עומק הדברים.

כח ה'השגה'- הוא אותה נקודת הגבול, כפי שכבר בררנו הרבה בארוכה (בלבבי ח"ט פ"א § ה-ו, יב; פ"ג § ח; פ"ה § ז; פ"ט § ח-ט, יב, יד; פ"ו § ד; פ"א § ג), ואלו הכח ה'לא מושג'- הוא מה שנתפס ומוגדר אצלנו כ'אין סוף'. כפי שכבר בורר (בלבבי שם פ"ט § א') שאין סוף, אין זו הגדרה חיובית, אלא זו הגדרה של שלילה שאין לנו בה אחיזה, שאת אותה אחיזה שיש לנו בגבול אין לנו שם.

'אין סוף'- כידוע בגימ' ר"ז, וזוהי גם הגימ' של 'רבה'.

"ברבה חטאו, וברבה לקו"- כתוב כאן בעצם את היסוד של המבול: שהוא 'למעלה' מנקודת הגבול!!

ד

"ברבה חטאו", נבאר ראשית כל את נקודת החטא.

הנקודה של ה'שלילה' היא בעצם כל המציות של הבריאה. כל דבר בעצם הינו מולך לנקודת שלילה: "החיים- יודעים שימ'תו" (קהלת ט, ה), הרי שהם מולכים לנקודת שלילה. כל הבריאה עומדת לנקודת 'ביטול'. אלא, שיש והאדם מצד הכלי

החיצוני מנסה להוליך את המהלך של 'יש', "עולם חסד יבנה" (תהלים פט'). אבל בעצם, הכח הפנימי מוליך לעולם לשלילה, וכל תנועה ותנועה שיש בבריאה בעצם היא כח ש'שולל' את היש! ואף שבחיצוניות נראה שזו פעולה של 'בנין', אבל בעומק בעצם זהו מהלך שבא 'לשלו'.

זהו הבעצם של עומק הבריאה.

מה שנראה לנו שנקראים 'בונים' מלשון 'בנין', אבל בעצם זהו "בנין נערים- סתירה, וסתירת זקנים- בנין" (נדרים מ ע"א), והבנין כאן של העולם, שהוא בנינם של ילדים, בעצם- הוא סתירה!

ו'סתירת' זקנים- היא בעצם בנין. זוהי בחינת בנין הבית השלישי (ע' רש"י שם), שהסתירה של ה'זקנים', ש"אין זקן אלא זה שקנה חכמה" (קידושין לב ע"ב), כאשר סותרים את נקודת ה"בחכמה יבנה בית" (משלי כד, ג)- אז מתגלה באמת הבנין האמיתי, שהקב"ה 'הוא' הבונה, ואין בנין אלא הוא יתברך שמו!!

הבנין של הנבראים הוא בעצם באותו המהלך, שאף שבהתראות החיצונית נראה בנין, בעצם העומק של הבנין הוא באותה הנקודה שכל פעולה ופעולה שיש בנבראים היא באה 'לשלו' את הנבראים ולא לבנות אותם. ואף שבחיצוניות נראה שהעולם נבנה יותר ונבנה יותר, בעצם- "כל המוסיף גורע" (סנהדרין כט ע"א)! וביאור "כל המוסיף גורע": שאם הקב"ה ברא את העולם 'בלי' הדבר הזה והנברא בא ו'הוסיף', בעצם הוא 'גורע', כלומר- הוא מגלה את נקודת הגריעה, את נקודת השלילה!

ה

"וישאר אך נח" (ז, כג)- אין 'אך' ו'רק' אלא לשון מיעוט (ב"ר נח פר' לב): כי נח יצא מהמבול עם מהלך של 'ביטול', מהלך של שלילה, לא עם תפיסה 'חיובית' של השגה של גמילות חסד, וכפי שמביא רש"י (כאן) מחז"ל: שפעם אחת איחר מזונות לארי- והכישו, שמשם הגיעה הנקודה של ה"אך".

ואז מה אם פעם אחת איחר?

כל הגמילות חסד שעשה לא עזרה כלום, היתה נקודת חסר 'אחת' והיא אותה הנקודה שהשאירה את הרושם מן המבול!

אף שכולו היה עסוק בחסד, "גונח וכוהה דם מטורח הבהמות והחיות" (רש"י) שהיה מאכיל אותן בכל אורך אותה שנת המבול, ולכאורה אם כך נח היה צריך לצאת עם רבבי מצוות של גמילות חסדים מהמבול, אז למה זה נקרא "וישאר אך נח"? בודאי שהוא קיבל מכה, אבל ביחס לסך הכל שעשה רבבי רבבות מצוות של גמילות חסדים, מדוע מדגישה התורה את הנקודה של "וישאר אך נח"?

כי בעצם באותה הנקודה שהוא 'לא' עשה חסד- משם הוא התחבר באמת לקב"ה!! הוא לא התחבר מהנקודה שהוא 'פעל', אלא הוא התחבר מאותה הנקודה שהוא 'לא הספיק' לעשות את החסד, ודייקא משם הוא קיבל את ההתחברות לקב"ה.

והטעם, כי מצד נקודת ה'פעולה'- יש כאן 'יש', ישנה כאן פעולה של 'נברא', אבל הבעצם של ההתחברות זהו מאותה הנקודה של "ואדם אין" (בראשית ב, ה), ובאותו זמן שהוא 'לא' נתן את האוכל בזמן- אז נתגלתה אותה נקודה של שלילה, ודייקא משם (ע"ע בלבבי ח"ח פ"ו סוף אות ח', וח"ט פ"ג § ט') הוא קיבל את ההארה של המבול שהיא הארה מן השלילה!

"וישאר אך נח", כפי שבארנו כתוב כאן שבשעה שנח יצא מן התבה הוא היה בבחינת "אך".

כלומר, בשעה שנח 'היה' בתבה- הוא עסק בגמילות חסד, ואז אף על פי שכל הנבראים היה בהם גילוי של אין, אבל מי שהיה ב'תוך' התבה נחסר לו את גילוי נקודת האין. ומפני שבתוך המבול עצמו עדיין היה לו מהלך של 'יש', כפי שהזכרנו "בא... אל התבה" שישנה כאן עדיין תבה, מקום הצלה, יש כאן מקום שה'יש' עדיין נתפס, אם כן גם הוא היה צריך להגיע לביטול.

לכך, כאשר הוא 'יצא' מן התבה- הוא יצא מאותה תפיסה של 'יש', וזו הבחינה של "וישאר אך נח" כלומר- לאחר שהוא יוצא מן התבה הוא נשאר רק בבחינה של "אך", בבחינה של 'ביטול' ותו לא מידי!!

נחזור לנקודה של "רבה רעת האדם", שהתגלתה בה נקודת השלילה.

כפי שבררנו, כל פעולה ופעולה של הנבראים היא בעצם נקודה של שלילה, הן מעשה מצווה והן חס ושלום להיפך. אלא, שהקב"ה אומר לאדם לבחור בשלילה דקדושה ולא חלילה בשלילה של הסט"א. אבל לעולם, הן הקדושה והן הסט"א מובילות את האדם לנקודה של שלילה.

בחיצוניות, הרבה פעמים זה נראה להיפך. אבל בעומק: "אהב כסף לא ישבע כסף" (קהלת ה, ט), יש לו מנה-רוצה מאתיים, יש לו מאתיים-רוצה ארבע מאות (ע"פ קה"ר א, יג). נמצא, שמה שהוא לקח עוד מאה-זה הוליד אצלו חסר יותר גדול: שכאשר היו לו בתחילה מאה-הוא רצה רק מאתיים, זאת אומרת שהיו חסרים לו רק מאה, ואילו כאשר השיג את המאתיים-הוא כבר רוצה ארבע מאות וחסרים לו מאתיים. נמצא שהרבי של ה'יש' הוליד אצלו חסר יותר גדול!

זה הסוד: שכל 'יש' מולך בעצם ל'אין', כמבואר באגרת הגר"א מאמר החכם-שהעולם דומה למים מלוחים, והשונה מהם יותר צמא. זהו בעצם סוד כל הנבראים: כל יש מוליד נקודה של 'שלילה' בנפש.

אלא, שכאשר האדם אינו תופס את הדבר, אז הוא תופס שה'יש' נותן לו קנין, נותן לו חיבור, נותן לו תפיסה ואחיזה, אבל בעצם, כפי שבררנו: כל 'יש' מוליד עוד חסר בנפש ועוד חסר, עד-העשיר הגדול, שבעצם אצלו כח השלילה הגדול ביותר. וכמאמרם ז"ל (אבות ב, ז)- "מרבה נכסים מרבה דאגה", שכל נכס שניתן לאדם הוא בעצם מרבה אצלו דאגה, והדאגה 'מכלה' את נפשו!

נמצא, שכל 'יש' שהאדם קונה מביא אותו בעצם לאותה נקודה שהוא הופך ל'אין' ולא הופך ל'יש', אלא שאם האדם אינו תופס את הדבר, אז הוא נמצא קרוע בין שני עולמות, בין העולם החיצוני של ה'יש' שנראה לעיניו בו הוא אחוז, לבין החסר הפנימי שהולך ומתגבר אצלו.

אבל אם יזכה להבין את הנקודה-הוא יהפוך לבעל מדרגה מיד, כי נקודת החסר שלו גבוהה מאוד, והיא שוללת אותו מיניה וביה, כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לשלול את הנפש, לשלול את הנברא. ובעצם כפי שהוזכר, זה לאו דוקא בענין של ממון, אלא זהו ענין שכל פעולה, כל תנועה וכל מהלך, בעצם הם מוליכים את הדבר לשלילה (ע' ויצא אות ה'; מקץ אות ט')!!

החטא היה ענין של שלילה, וההצלה היתה ענין של שלילה.

נברר את הדברים.

"כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ" (ו, יב)- מביא רש"י מחז"ל: "אפילו בהמה חיה ועוף נזקקין לשאינן מינן".

מה עומק הנקודה?

עה"פ (תהלים לו') "אדם ובהמה תושיע ה'", אומרת הגמ' (בחולין ה ע"ב) "אמר רב יהודה אמר רב: אלו בני אדם שהן ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה".

בעצם, האדם מאז שהוא אכל מעץ הדעת, הינו במהלך של "ערומין בדעת", ואילו הבהמה כביכול יש בה את נקודת ה"פשיטות", כהסבר המהר"ל עה"כ "עני ורוכב על חמור" שענין החמור זהו ענין של פשיטות.

ועומק הדבר שב"ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה", הינו: שעל אף שכאשר הם ערומין ב'דעת' אז יש בהם תפיסה של 'יש', אעפ"כ הם מביאים את עצמם למהלך של 'בהמה', מהלך של פשיטות, 'אין' (ע' שופטים ס"ה אות ו').

נמצא, שמצד בחינת הדעת, 'שלילת' הדעת עליונה מן הדעת, שלכן מציאות הבהמה יותר עליונה ממציות האדם.

אולם, אין הכוונה שבבהמה אין דעת כלל, שהרי עצם זה שהיא מזדווגת למינה ואינה מזדווגת לשאינה מינה, זהו גופא דעת דהבדלה שיש בה, אלא ש'כמות' הדעת שבה מועטת, מה שאין כן אצל האדם נפח הדעת שבו גדול יותר.

כאשר יש מהלך של "בהמה חיה ועוף נזקקין לשאינן מינן" כתוב כאן: שעצם נקודת הדעת נאבדה לגמרי מן העולם, "כי השחית 'כל בשר' את דרכו על הארץ", נאבדה לגמרי נקודת הדעת עד שהגיעה למציאות של העולם!!

בעצם, כפי שכבר בורר הרבה (בלבבי ח"ח פ"ט אות ז'; פי"ב אות ה'; בלבבי ח"ט פ"א § ג, ו'; פ"ה § ט, יב-יג'; פ"ז § ט'; פ"י § י'; פי"א § ו') ג' מדרגות יש: 'למעלה' מן הדעת, דעת, ו'למטה' מן הדעת.

מצד השבירה- העולם אמנם הגיע למהלך של 'למטה' מן הדעת, אבל זהו גופא הכלי להארה ש'למעלה' מן הדעת. לעולם הכלי מכיל את האור, והאור העליון, נמצא למעשה בכלי היותר שבור, כמבואר הרבה בספה"ק. נמצא שביטול הדעת התחתון ביותר, הוא בעצם הכלי להארה העליונה של ביטול הדעת, מצד התפיסה העליונה ש'למעלה' מן הדעת.

אם כן, "כי השחית 'כל' בשר את דרכו על הארץ" כתוב כאן: שהמידה של 'כל', נקודת הדעת ש'מאחדת', "כי 'כל' בשמים ובארץ- ד'אחיד' בשמיא ובארעא" (דהי"א כט, יא ובתרגום), הגיעה לנקודת ביטול, שבעצם אין הבדל בין שמים לארץ, שהתגלתה כאן ההארה ש'למעלה' מן הדעת, בחינת ה'לא ידע', בחינה של 'אין סוף'.

ח

על דור המבול אומרים חז"ל (כמובא ברש"י ד"ה כי מלאה הארץ חמס): "לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל".

בעצם, הם אמרו: אין זיווג אלא בדעת (תיקוה"ז תי' סט' דף צט ע"א), אין קישוי אלא לדעת (יבמות נג ע"ב). אבל באמת, נקודת הזיווג זהו כח של 'נתינה' מהדוכרא לנוקבא, אלא שמצד ההתלבשות של היום כח הנתינה הוא בבחינה של 'דעת'.

המהלך של 'גזל'- זהו ההיפך של הנתינה, זהו בעצם כח ה'שליה' של הדעת שמביאה את נקודת הנתינה.

כלומר, כלי הדעת כיום- זהו הכלי שדרכו יש נתינה, וכאשר יש מהלך של גזל- זוהי אותה נקודה ש'שוללת' את הדעת. כי ה'לקיחה', מצד תפיסת הגזל- היא בלי הבחנה, בלי נקודת הבדלה. מה שאין כן ה'נתינה'- היא אותה נתינה שיש בה דעת דהבדלה, למי לתת ולמי לא לתת שנצרכת כאן נקודת הבדלה.

גזל ענינו- לקיחת דבר ממקום ש'אינו' שייך לאדם, וכלפי הנקודה שאינה שייכת לו- אז הכל לא שייך לו, אין נקודת הבדלה מהיכן הוא לוקח, כי כלפי הנקודה שזה לא שלו, חוץ ממה ששלו- הכל שזה לא שלו, ישנה השתוות בדבר.

כאשר האדם רוצה להתחבר רק לשלו, לדוגמא יש לו אשה והוא מונע את עצמו מזיווג שאינו ראוי, אז ישנה כאן הבדלה, שכאשר הוא מברר מה שלו- זהו גופא דעת דהבדלה, ולאחר מכן יש דעת החיבור.

אבל כאשר אדם לוקח דבר ש'אינו' שלו, בעצם הוא יוצר שבירת המחיצות, שבירת ההבדלה, וזהו גופא בעומק הכלי לגילוי של האור אין סוף, לגילוי ש'למעלה' מן הדעת, של ה'לא ידע', של ביטול ההשגה! אלא שכאשר הדבר נעשה במצב של 'ניתוק' מהתדבקות בו יתברך, אז זה נופל לשבירה, שאין באדם דעת, ואין בו הבחנה בין המעשים אשר יעשו לבין המעשים אשר לא יעשו.

נמצא, ש"השחית כל בשר את דרכו על הארץ" ו"לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל", בעומק של הדבר, זוהי אותה נקודה: שאין כאן מציאות של 'נתינה', אין כאן מציאות של 'חיבור', אין כאן מציאות של 'הבדלה'!!

ט

יתר על כן אומרים חז"ל ("ב"ר לא, ה): שהם היו גוזלים דבר שאין בו שוה פרוטה, כדי "שלא יהא יכול להוציא ממנו בדיון", כלומר שלא יהיה בו חיוב השבה.

מהו עומק ענין דבר ש"אין בו שוה פרוטה"?

"פרוטה"- זה מלשון 'פרט'. בכל דבר, יש שורש ויש פרטים. מצד ה'שורש'- אין הבדלה, שהרי זהו הכלל שכולל את כולם. מה שאין כן ה'דעת' - שהיא נקודת ההבדלה ולאחר מכן נקודת החיבור- היא בסוד ה'פרטיות'.

סוד גזל שאין בו שוה פרוטה, עומק הדבר בעצם זוהי אותה נקודה שהם גזלו את המושג שנקרא 'פרטה', את המושג שנקרא 'פרט', הם גזלו את ה'דעת', ביטלו אותה!

הגמ' בסנהדרין (צז ע"ב) אומרת: "אין בן דוד בא עד שתכלה 'פרטה' מן הכיס", כלומר- עד שתתגלה הנקודה שלמעלה מן ה'פרטיות', שלמעלה מן ההבדלה, למעלה מן המחיצות, למעלה מן ה'דעת'.

אמנם, זהו מצד ה'עלמא דתיקון' שאין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס שזה ל'מעלה' מן הדעת.

מה שאין כן מצד הלא ידע ש'למטה' מן הדעת, על זה נאמר: שהם גזלו דבר שאין בו שוה פרוטה כדי "שלא יהא יכול להוציא ממנו בדין". כי אם יש דין השבה- אז צריך לבדוק 'למי' להשיב, כי הרי צריך להשיב 'למי' שגזל ממנו, או ליורשיו באופן שמת, והרי שיש כאן הבדלה 'למי' להחזיר. אולם כאשר גוזלים ואין חיוב השבה, הרי שיש כאן ביטול גמור של הדעת.

כאשר יש גזלה אבל יש חיוב השבה, כמו שבני נח נצטוו על הדינין (סנהדרין נו ע"א), אף שמצד הגזלה הוא גוזל מכולם, סוף כל סוף, עצם הדין להשיב, יוצר נקודה של הבדלה ונקודה של שייכות ש'למי' שהוא גזל- הוא צריך להשיב. אבל כאשר הוא גוזל פחות משהו פרוטה, ואין דין של השבה על פחות משהו פרוטה, נמצא שהוא גוזל דבר בלי דעת 'ממי' הוא לוקח, וגם אין שום דעת מתערבת בינתיים שיצטרך להחזיר 'ממי' שהוא גזל!

זהו בעצם הסוד של דור המבול: ביטול הדעת הגמור, "השחית כל בשר את דרכו על הארץ"- שנזקקין לשאינן מינן, "לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל", גזל ש"אינו יכול להוציא ממנו בדין". זהו הבעצם של מהלך המבול: ביטול כל מציאות של דעת.

י

הרי שהנבראים כולם הגיעו לאותה תפיסה ש'אין בהם דעת', אלא- שמה ש'אין בהם דעת' זהו מצד ה'שבירה' לא מצד שהתעלו ל'למעלה' מן הדעת.

כפי שבואר, הקב"ה מוליך את כל הנבראים לנקודה של 'אין', לנקודה של שלילה, רק השאלה: כיצד האדם מצד ה'בחירה' ידידה' בוחר להביא את העולם לשלילה- האם מצד השלילה ששולל את עצמו מצד הקדושה או חס ושלום להיפך!!

כל העולם כולו בעצם הגיע כבר לאין מצד המהלך של 'עצמם'.

מצד ש"לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל" ו"כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ" הם הביאו את עצמם לנקודה של 'כלי' של אין, ועכשיו ממילא יש את הנקודה של המבול שהיא נקודת ה'הארה' שלמעלה מן הגבול, למעלה מן התפיסה והאחיזה, שהביאה את כל העולם כולו לבפועל של אין ממש.

כאשר הקב"ה בא להציל את נח, יש עכשיו מהלך להביא גם את נח למציאות של אין!

יא

זהו בעצם עומק ענין כניסת נח לתבה.

נבאר בעז"ה.

כל דבר כפי שכבר בורר (ע' בלבבי ח"ט פ"ט § ב'), יש לו הגדרה הן מצד נקודת ה'חיוב' שבו, והן מצד נקודת ה'שלילה' שבו. התפיסה החיצונית של הדבר- זוהי התפיסה של ה'אחיזה' שבדבר, ה'יש' שבדבר, התפיסה ה'חיובית', הגדרת ה'יש'. אבל הפנימיות של כל דבר- הינה בעצם 'שלילה' ולא חיוב.

כאשר נתבונן על המושג שנקרא "תבה", יש בו תפיסה מצד החיצוניות- שזהו 'יש', ותפיסה מצד הפנימיות- שזהו 'אין'.

מצד החיצוניות שזהו 'יש', ה"תבה"- היא בעצם 'מקום', כלי שמירה, היא נותת מפלט ומקום לקיום, נמצא שהיא אחיזה של

יש'.

אבל מצד העומק של התבה, "תבה"- זהו מלשון תשובה, "ואברהם שב למקומו"- תב לאתריה" כפי שכותב התרגום (וירא יח, לג) ועוד הרבה בחז"ל. ענין ה"תבה", זהו 'תב'- מלשון של 'לשוב'. 'לשוב לדבר' כלומר- אני 'מבטל' את המצב שקיים עכשיו וחוזר לנקודה הקודמת, בעצם זוהי ה'שלילה' של המצב העכשווי שנמצא לפנינו. עד אשר- 'משיבין' את כל הנבראים כולם להקב"ה שזהו 'ביטול' כל הנבראים כולם, שזה הסוד שתשובה קדמה לעולם (פסחים נד ע"א). הרי שה"תבה" יש בה נקודה שהיא מביאה את הדבר ל'אין'.

"בא... אל התבה" למעשה- זו הכניסה החיצונית לתבה. אמנם, אחר שנח 'נכנס' בשלב ראשון בתבה, הוא מגיע לאחר מכן למהלך פנימי 'לצאת' מן התבה.

ומהו עומק הדבר?-

זהו להיכנס לעומק ההגדרה של "תבה" מצד השם של 'שלילה' שבה, וזה נקרא- "צא מן התבה" (ח, טז)!

"צא מן התבה" הכונה היא: כל 'צא'- זהו ענין 'לצאת' מן הדבר, ואז ממילא נמצא האדם 'משולל' מן הדבר. "צא מן התבה" בעומק, ענינו: 'להכנס' לבחינה של תבה שהיא בבחינת 'צא', כלומר- להתחבר לבחינת ה'שלילה' שבתבה ולא לבחינת החיוב שבה!!

זה מה שהוזכר, שאף שמצד החיצונית נח היה עסוק בכל עת בגמילות חסדים, אבל בעצם- "וישאר אך נח". כלומר: מכל הגמילות חסדים שזוהי התפיסה של 'יש', הוא הגיע בסוף למהלך של 'שלילה' ולא למהלך של חיוב. ובעצם, ה"תבה" היא זו שהצילה אותו, אבל לא החיצונית שלה שהיא בבחינה של 'יש', אלא מה שהציל אותו זו ה'שלילה' שבתבה, זו הנקודה של ה'תשובה' לשוב לקב"ה, נקודת ה'שלילה' נקודת ה'אך'!...

יב

"והיית אך שמח" (ראה טז, טו), כתוב כאן בעצם: ששלמות השמחה היא- כאשר היא מביאה את האדם למהלך של 'אך', למהלך של 'ביטול', למהלך של 'שלילה'!!

זהו העומק הפנימי של הנבראים כולם: שצריך להוליך אותם לנקודה של שלילה גמורה, ולא לתפיסה של יש!!!

יג

בעצם בעומק, ה"תבה" ו"נח" מורים על נקודה אחת.

כאשר בורר, כל שם של דבר הוא גם שם של 'חיוב' וגם שם של 'שלילה'. מצד החיצונית- זהו שם של חיוב, ומצד הפנימיות- זהו שם של שלילה.

עד השתא בורר איך שה"תבה" היא שם של חיוב ואיך שהיא שם של שלילה.

"נח", כתוב בפסוק "אלה תולדת נח נח איש צדיק", ושואל הזוהר הקדוש (נח דף נט ע"ב בתוספתא): "למה 'נח נח' תרי זמני? אלא, כל צדיק וצדיק די בעלמא אית ליה תרין רוחין, רוחא חד בעלמא דין ורוחא חד בעלמא דאתי, והכי תשכח בכלהו צדיקי: 'משה משה' יעקב יעקב" וכו'.

אומר הזוה"ק, שכל צדיק וצדיק יש לו שני חלקים, חד לעילא וחד לתתא. מצד החיצונית קוראים לזה: הגדרה של חמישה שמות שיש לנשמה, כידוע.

אבל בעומקם של דברים: יש לאדם בחינה של שם מצד ה'חיוב' שבו, ובחינה של שם מצד ה'שלילה' שבו, והן הם הבחינות של כל צדיק וצדיק, 'נח נח', 'אברהם אברהם', 'משה משה', ועוד. כלומר, כל דבר יש לו את התפיסה מצד ה'חיוב', ה'יש' של הדבר, ויש לו את התפיסה מצד ה'שלילה' של הדבר.

מצד ה'יש' שב"נח", כמו שהוזכר בסוף פרשת בראשית (ה, כט): "ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידיו", יש כאן את ענין הנחמה, ענין המנוחה. והנחמה והמנוחה ענינם: שכאשר יש טרחה- אז יש יגון ויש עצב, ולאחר מכן- באה הנחמה, באה המנוחה. כלומר, הניחא הזו היא נייחא 'לאחר' שיש תנועה של חסר, והיא אותה נקודה של השלמה שנקראת נחמה, מנוחה.

אבל בעומק, מצד נקודת ה'שלילה' של הדבר: דבר שהוא נח 'מעיקרו'- אין בו תנועה!!

כאשר תופסים את הדבר שהוא מתנועע, אז- "מי ינוע ומי ינוח" (פיוט ר' אמנון), יש תנועה ויש מנוחה, והמנוחה שבאה 'לאחר' התנועה היא באה כאותה נקודה של 'התישבות' של הדבר, העמדת ה'יש' שבו. מה שאין כן דבר שנח מעיקרו, כלומר שאין בו תנועה מעיקרו, אז בעצם- הוא 'אין' ולא 'יש'!

כלומר, כל מציאות הנבראים- היא מציאות של 'תנועה', הכל מתנועע.

מצד התפיסה של 'זמן'- הזמן בכל עת מתנועע. מצד ה'נפש'- האדם לא יכול לעמוד בלי תנועת נפש ולו לזמן מועט באותה נקודה, כל הזמן הנפש מתנועעת. ומצד התפיסה של 'מקום'- עצם העולם כל הזמן מתנועע, כדור הארץ מסתובב, "הגלגל סובב תמיד" (רמב"ם יסודי התורה א, ה), כידוע.

סוף דבר: בכל דבר יש את נקודת התנועה שבו, הדבר נמצא במהלך של התנועות ולא במהלך של אי תנועה. וזהו סוד הנבראים, כמו שכתוב במקובלים (בעמק המלך ועוד) שהבריאה היא מציאות של 'תנועה'.

נמצא, שאם יש נח מעיקרא- בעצם אין כאן נבראים! כי אם ישנה 'מציאות' של מנוחה שאין בה תנועה, אז זהו ה'אין' ששולל את המציאות שיהיה מקום בכלל לנבראים.

נמצא, שהשם של "נח" מצד השם של 'חיוב' שזה נקרא "נח לתתא"- הוא תנוחה שבאה 'לאחר' העמל, 'לאחר' היגיעה, "זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידיו". משא"כ המציאות של "נח" שלמעלה מנקודת התנועה, שזה נקרא "נח לעילא"- זוהי אותה תפיסה של שם של 'שלילה' ששוללת מציאות שאין בה מנוחה, כלומר, היא שוללת את מציאות התנועה שמונעת את מציאות המנוחה!!

יד

מחד כתיב (ו, ט)- "אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו", והרי שהוזכר כאן שנח היה "צדיק תמים", מאיך הכתוב אומר (ז, א)- "כי אתך ראיתי צדיק לפני בדור הזה" ולא נאמר "צדיק תמים", מדוע?- אומר רש"י מחז"ל: "מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו, וכולו שלא בפניו".

עומק הדברים.

"בפניו" כלומר- ש'יש' כאן מישהו. משא"כ כאשר האדם בתפיסה של 'אין'- אז אין כאן אף אחד ואפשר לומר את כל שבחו כי זה "לא בפניו!!"

"חכמת אדם- תאיר פניו" (קהלת ח, א), מצד זה יש בחינה של 'פניו', פנים ואחור. אבל עד כמה שיש כאן 'אין'- אז זה לא נקרא בפניו (ע' נח ס"ו § ט-י).

"אלה תולדת נח נח"- יש כאן נח לעילא ונח לתתא כדברי הזוה"ק, על זה נאמר- "איש צדיק תמים", כלומר: "צדיק" זה מצד נח לתתא, שהרי את זה אומרים 'לפניו', כפי שהוזכר בפסוק דלקמן. ו"תמים" הכוונה שלם, וכי הנברא יכול להיות "תמים"!? אלא, שכאשר הגילוי הוא ש'אין נברא'- אז יש "אין עוד מלבדו" וזו השלמות של הנברא! נמצא שמצד הנח לעילא שבדבר, יש כאן גילוי שהוא "תמים", גילוי של "אין עוד מלבדו" (ע' בלבבי ח"ט פ"א § א, ה-ו)!!...

עומקם של דברים אם כן: שהגילוי של "נח" בעצם, הוא אותו גילוי עליון של 'מנוחה שאין בה תנועה', וזהו הסוד בעצם של ה"תבה".

"תבה" כפי שבארנו- זהו מלשון 'תשובה'. ואם יש תשובה, הרי שעדיין ישנה כאן מציאות של התנועות לחזור. משא"כ בציווי "צא מן התבה" כתוב- צא מן הנקודה של התנועה, מהנקודה של התשובה, ותגיע לאותו עולם שאין בו תשובה (ע' בלבבי ח"ח פ"ב אות טו-טז; פ"ג אות יא-יג; פ"ה אות יב)!!

ואם תאמר: הרי "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת ז, כ)! אז נאמר לך: שזו התפיסה מצד "אין צדיק", כמו שבארנו "כי אתך ראיתי צדיק לפני בדור הזה" שמצד הבחינה של "צדיק"- באמת אין תפיסה של "יעשה טוב ולא יחטא".

אבל מצד ה"תמים"- הפוך! מצד ה'תמים', זו אותה נקודה שהנברא תופס את עצמו כאין, וה"יחטא" שבדבר- זה גופא הגילוי של ה"אין עוד מלבדו", כי הוא נשאר בלי כלום, הוא לא מגיע לעולם לשלמות, הוא מאותה בחינה שהנברא נשלל. כלומר, כאשר הוא מתחבר לנקודה שמעולם הוא לא יכול להגיע לשלמות, אלא תמיד הוא נשאר באיזושהי נקודה של שלילה, זה האור שמאיר לו להתחבר לנקודת השלילה, ומשם הוא יכול להגיע לשלול את כולו ולא רק את החסר הקטן שנמצא בו.

כלומר, כל דבר כפי שבואר, מוליך את האדם ל'שלילה'. ומה מוליך את ה'צדיק' לשלילה?- זוהי אותה נקודה של "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא". שמצד שלעולם יש לו נקודה של חיסרון, אז אותו חיסרון זהו הכח המחבר אותו לשלילה, וזה הכח שבא לשלול את 'כולו' ולא רק את החסר הפרטי.

ומצד התפיסה הזו, אל תקרא "אין" אלא 'אין' (כיסוד הבעש"ט ע' בלבבי ח"ח פ"ט אות ה', מקץ אות ב'). ואיך מגיעים ל'אין'?- ע"י ש"צדיק אשר יעשה טוב". "ולא יחטא" כלומר- שמצד ה"לא", אז יש את ה"יחטא", יש את החיסרון, ומשם הוא מתחבר לנקודת ה'שלילה', לנקודת הדבקות בו יתברך.

זהו הבעצם של מהלך הנבראים: להביא כל דבר ודבר לנקודה של שלילה!

טז

"את האלקים התהלך נח" (ו, ט), מפרש": "ובאברהם הוא אומר 'התהלך לפני', 'אשר התהלכתי לפניו', נח היה צריך סעד לתומכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו".

כלומר. נח, בתחילת המבול- היה עדיין במהלך שצריך לבנות תבה, שצריך לעשות פעולה של 'יש' כביכול, להיכנס להאכיל את הבהמות.

משא"כ אברהם אשר התהלך לפניו- הוא הגיע לאותה נקודה שכבר לא צריך סעד לתומכו.

מהי הנקודה של "סעד לתומכו"?

כאשר אני תופס ש'אני' הולך, אז אני צריך שיעזרו לי. אבל כאשר אני תופס שאין 'אני' (ע' בלבבי ח"ח פ"ב אות ב-ג)- אז לא צריך עזרה, כי הקב"ה לבדו מתהלך. כאשר יש 'אני', אז- "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", וצריך השלמה, כי מצד ה"לא יחטא"- יש לו חסר כאן, ואם צריך השלמה- אז צריך "סעד לתומכו". אבל עד כמה שהאדם לא תופס את האני שלו כ'אני'- ממילא הוא לא צריך סעד לתומכו.

"אשר התהלכתי לפניו" כלומר- הוא התהלך למעלה מהמציאות של 'פנים', למעלה מהמציאות של גילוי ה'יש', הוא דבק ב'אין'. ואם הוא דבק ב'אין'- אז ממילא הוא לא תופס את עצמו כמציאות של 'יש', ולכן הוא לא צריך סעד. סעד- צריך לדבר שהוא 'נפרד' כביכול ממנו יתברך, שהוא מציאות לעצמו, ולכן הוא צריך עזרה. אבל דבר ש'נכלל' בו יתברך לגמרי, אין מקום לסעד!...!

יז

מביא רש"י (ז, ז) מחז"ל, שכאשר התחיל המבול לרדת: "אף נח מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין שיבא המבול, ולא

נכנס לתבה עד שדחקהו המים".

עומק הדברים.

"מאמין ואינו מאמין" - בעצם ה"אינו מאמין" הוא למעלה מה"מאמין"!

"מאמין" כלומר - שישנה עדיין 'אחיזה' בדבר.

כאשר הקב"ה אומר לנח שתהיה מציאות של מבול, והוא 'מאמין' לו, לכאורה זו השלמות, מה חסר?

אבל בעומק, כמו שכתוב על שמואל שבתחילת התנבאותו, "ושמואל טרם ידע את ה' וטרם יגלה אליו דבר ה' - שעדיין לא היה מכיר ענין קול נבואה" (שמו"א ג, ז וברש"י), והוא חשב שזה היה קול אדם, עד שעלי לימד אותו כמו שהוזכר בנביא, ואפילו לאחר מכן הוא עדיין הסתפק אם קול אדם היה זה או קולו של הקב"ה (ע"ש ברש"י פסוק י'). נמצא - שהוא היה צריך לעשות 'הבדלה' בין קול אדם לקולו של הבורא. נמצא, שאפילו שיש כאן נבואה, אבל צריך לעשות 'הבדלה' בין קול של נברא לקולו של הקב"ה. והרי שאף שישנה 'אמונה' בנבואה, אמנם צריך 'דעת' כדי לקבל את הנבואה.

אבל מצד הנקודה של 'ביטול הדעת' הגמור - זה נקרא "אינו מאמין". "אינו מאמין" כלומר - שהוא מתחבר לנקודה שהיא 'למעלה' מן הנבואה.

והיינו משום, שכאשר הקב"ה כביכול אמר לנח בנבואה שיהיה מבול, אז קבלת הנבואה - היא קבלה מצד כח ה'דעת' שבנפש ששומע את הקב"ה, וכאשר מתעלים 'למעלה' מכח הדעת - מתעלים למעלה מנקודת הנבואה. כי "דעת גניז בפומא" (זוה"ק משפטים קכג ע"א), וכביכול גם כאשר האדם מקבל נבואה ממנו יתברך - הוא מקבל את זה מצד המידות, מצד הדעת, לא מצד עצמותו. אבל כאשר האדם 'מתעלה' מהמידות והוא דבק בו יתברך - אז הוא לא יכול לקבל דיבור, אלא הוא מקבל 'שתיקה', וזו הבחינה של ה"אינו מאמין". "אינו מאמין" - היא התחברות ל'למעלה' מנקודת הנבואה שלפני המבול.

"ולא נכנס לתבה עד שדחקהו המים", כתוב כאן - שהוא נמשך אחרי השורש בלי דעת, בלי מציאות, אלא הוא נדחק להיכן שהוא צריך להידחק!...

יח

באמת, השלמות היא אותה ההתדבקות בנקודה ש'למעלה' מן הדעת בעצם, וזו הבחינה שנח היה צריך להגיע אליה במבול.

"מאמין ואינו מאמין" כלומר - היה כאן גילוי של ה"אינו מאמין" שלמעלה מנקודת האמונה. כלומר: שהאדם כל כך נכלל בו יתברך שהוא לא דבק במידותיו ית', וממילא אין כאן נקודה של 'אמונה' רק נקודה של 'התכללות', התכללות גמורה באין סוף!

"אמונה" - זהו עד כמה שיש 'מציאות' של נברא אז הוא 'מאמין' בו יתברך. אבל עד כמה שהנברא 'נכלל' - אין לו דעת, אין מקום לשאלות, ואין מקום לאמונה!!...

הדברים עמוקים עמוקים ודקים מאוד.

התכללות האמונה בשורשה, זוהי אותה נקודה שהנברא נכלל בו יתברך, וזה 'למעלה' מנקודת האמונה.

זוהי השלמות בעצם של המבול, שגילה את האור 'אין סוף', שגילה את מציאות הנקודה ה'לא מושגת' בבריאה, את הנקודה שאין אחיזה לנברא, אין לו תפיסה, אין לו מציאות. ואף שהמבול עבר והעולם חזר לקדמותו, אבל ברור שהנקודה מצד העצמות של הדבר נמצאת, וצריך להתכלל לגמרי בו יתברך שמו!

זהו עומק ענין המבול שהוא גילוי ה"אין עוד מלבדו": שאין אחיזה ואין תפיסה לא במידותיו ולא בעצמותו (ע' בלבבי ח"ט פי"א § ה'), אלא אנחנו נכללים בו יתברך, והנברא כל כולו התיחדות בקב"ה לגמרי!...

Source: <https://bilvavi.net/shiur/חנ-002-פרשתהשבועתשסה>

Links

[1] <https://bilvavi.net/5765parsha>